

A BUK KAI RA PROPET OSEA

A taulai kal Osea, a paiga na vavina, ma ra umana natuna

¹ A tinata kai ra Luluai nina i ga tadav Osea, natu i Beri, ta ra umana kilala ba Usia, Iotam, Akas, ma Esekia dia ga ki na king ta ra gunan Iuda, ma ta ra kilala Ieroboam, natu i Ioas, i ga king Israel tana.

² Ba ra Luluai i ga tulue vatavuna Osea ma ra tinata, ra Luluai i ga biti tai Osea dari: Una vana, ma amur a taulai ma ra paiga na vavina ba na kava ra bul na nga; tago ra gunan i kaina ma ra nipo, ma i leleing tai ra Luluai.

³ Damana i ga vana, ma dir ga taulai ma Gomer, natu i Diblaim; ma i ga lalau pa, ma i ga kava vaarike ra bul tutana.

⁴ Ma ra Luluai i ga biti tana; Una vaiang tar ra iangina ba Iesrel; tago a ik boko ina obo pa ra gapu i Iesrel ta ra kuba i Ieu, ma ina vamatue vue ra varkurai ta ra kuba i Israel.

⁵ Ma ta nam ra bung ina bubur ra panak kai Israel ta ra male Iesrel.

⁶ Ma i ga lalau pa mulai, ma i ga kava ra bul vavina. Ma ra Luluai i ga biti tana: Una vaiang tar ra iangina ba Lo-Rukama; tago pa ina mari ra vuna tarai Israel mulai, ma pa ina nur vue tuna kadia varpam.

⁷ Ma ina mari ka ra vuna tarai Iuda, ma ina valaun diat tai ra Luluai kadia God, ma pa ina valaun diat ma ra panak ba ra pakat na vinarubu,

ba ra vinarubu, ba ra umana os, ba diat dia ki ra OS.

⁸ Ma ba Lo-Rukama i ga vung vue ra u, Gomer i ga lalau pa, ma i ga kava ra bul tutana.

⁹ Ma ra Luluai i ga biti: Una vaiang tar ra iangina ba Lo-Ami, tago vakir avat kaugu tarai, ma vakir iau kavava God.

¹⁰ Ma a dovotina, ra tarai Israel diat a peal boko da ra veo ara ra valian, nina ba di mama valar ia, ma i vurot; ma na dari: ta nam ra gunan ba di ga biti ta diat tana: Vakir avat kaugu tarai, da biti ta diat dari: Avat a umana natu i ra God a launa.

¹¹ Ma ra tarai Iuda ma ra tarai Israel diat a vana varurung, ma diat a tibe ra kopono lualua ta diat, ma diat a tutua mara ra gunan, tago nam ra bung kai Iesrel na ngala.

2

A varmari kal ra Luluai tadav kana tarai, nina pa dia dovot pirana

¹ Avat a vatang ra umana tura i vavat ba Ami; ma ra umana tai vavat ba Rukama.

² Amur a tingting pa na i mumur, amur a tingting pa ia; tago vakir kaugu vavina, ma vakir iau kana tutana; ma boina ba na vung vue kana mangamangana raturut kan ra matana, ma kana lavur nipo kan ra una;

³ kan ina ga pala vue kana mal, ma ina vaki ia upi na varogop ma ra bung di ga kava tana, ma ina vakaina upi na da ra bil, ma da ra gunan i maranga, ma ina ub ia ma ra nimar,

⁴ maia, pa ina mari ra umana natuna, tago a umana bul na nga diat.

⁵ Tago na i diat i ga mur ra mangamangana kai ra paiga na vavina; nina i ga lalau pa diat i ga pait ra magit na vavirvir, tago i ga biti dari: Ina mur ra umana talaigu, nina dia tul tar ra agu magit na nian tagu, ma ra agu tava, ma kaugu mal, ma kaugu vipit, kaugu dangi ma ra agu tava na nimomo.

⁶ Ea, ina pore bat kaum nga ma ra kait; ma ina pait ra balada ure upi koko na tikan tadav kana lavur pal a nga.

⁷ Ma na vila mur ra lavur talaina, ma pa na vila tadav diat; na tikatikan upi diat, ma pa na tikan tadav diat; io, na biti dari: ina talil mulai tadav kaugu tutana lua; tago nam ra bung iau ga ki mamal, ma gori pata.

⁸ Tago pa i ga nunure ba iau kaka, iau ga tabar ia ma ra kon, ma ra vain, ma ra dangi, ma iau ga vapeal ra silva ma ra goled pirana, nam di ga pait ra Baal me.

⁹ Kari ina tak vue mule kaugu kon ta ra kilalana, ma kaugu vain ta kana e, ma ina ra vue kaugu mal ma kaugu vipit, nina ba na ga pulu ra pakana tuna me.

¹⁰ Ma go ina vaarike kana kini na niruva ta ra luaina mata i ra umana talaina, ma pa ta na na valaun ia kan ra limagu.

¹¹ Ina vapor vue bula kana lavur gugu par, kana lavur lukara, kana lavur lukara na gai, ma kana lavur Bung Sabat, ma kana lavur ngala na kivung par.

¹² Ma ina rubat vue kana lavur davai na vain, ma kana lavur davai na lovo, nina i ga biti ure dari: Go diat ra vapuak ba ra umana talaigu dia ga tul tar ia tagu. Ma ina vakaina diat upi diat a

da ra pupui, ma ra umana leing ta ra pupui diat a en diat.

¹³ Ma ina kure bali ia pirana ra lavur bung i ga lotu tadav ra umana Baal tana, ma i ga tun tar ra magit i ang na katkat tana; ba i ga mar ia mulai ma ra mar talinga ma ra lavur ngatngat na magit na marmar, ma i ga bala mur ra umana talaina, ma i ga nuk vue iau, ra Luluai i biti.

¹⁴ Kari ina lam pa ia, ma ina agure ta ra bil, ma ina pit ia ma ra tinata na varmari.

¹⁵ Ma abara ina tul tar mule kana uma na vain tana, ma ra male Akor, upi na da ra matakilalat na nurnur pirana; ma na torom abara da ta ra kilala i ga ki na inip tana, ma da ta ra bung ba i ga tutua rikai kan ra gunan Aigipto.

¹⁶ Ma ra Luluai i biti dari: Ta nam ra bung una ga vatang iau ba kaugu tutana, ma pa una ga vatang iau mulai ba kaugu luluai.

¹⁷ Tago ina tak vue ra iang i ra umana Baal kan ra ngiene, ma pa da vatang mule ra iang i diat.

¹⁸ Ma ta nam ra e ina pait ra kunubu ure diat ma ra umana leing ta ra pupui, ma ra umana beo liuliu, ma ra lavur mangana dia kakao ra pia; ma ina bubur vakaina ra panak ma ra pakat na vinarubu ma ra lavur vargal na vinarubu ta ra gunan, ma diat a ki bulu tana.

¹⁹ Ma ina tane vatukum bat u, maia, ina tane bat u ma ra mangamangana takodo, ma ta ra varkurai takodo, ma ta ra varmari ma ra bala na varmari.

²⁰ Ma ina tane bat u ta ra dovotina, ma una nunure ra Luluai.

²¹ Ma ra Luluai i biti dari: Ta nam ra e ina torom, ina torom ta ra bala na bakut, ma ra bala na bakut na torom ta ra pia,

²² ma ra pia na bali ia ma ra kon ma ra vain, ma ra dangi, ma diat a torom tai Iesrel.

²³ Ma ina vaume ta ra pia upi kaugu; ma ina mari nina ba pa di ga mari ia; ma ina biti ta diat ba vakir kaugu tarai lua dari: Avat kaugu tarai, ma diat a biti dari: U kaugu God.

3

Osea dir ma ra paiga na vavina

¹ Ma ra Luluai i ga biti tagu: Una vana mulai, una la pire tika na vavina ba dir talaina ma tika na tutana, a tena nipo, da ra Luluai i mari ra tarai Israel, ma a dovotina, dia vana irai tadav ra umana god irairai, ma dia mainge ra gem ba di pait ia ma ra vuai na vain.

² Io, iau ga kul ia ma ra vinun ma a ilima na pakana silva upi kaugu, ma ure tika na valavalar na barli ma ra ngungu valavalar na barli.

³ Ma iau ga biti tana dari: Una ki ka dari kaugu mangoro na bung; koko una paiga na vavina, ma koko amur a taulai ma tika na tutana, ma iau damana bula piram.

⁴ Tago ra tarai Israel diat a ki mangoro na bung, ma pa kadia ta king ba ta luluai, ma pa ta tinabar, ma pa ta tabalar, ma pa ta mal na tena tinabar ngalangala, ma pa ta tabataba na pal;

⁵ namur ra tarai Israel diat a lilikun; ma diat a tikan upi ra Luluai kadia God, ma David kadia king; ma ta ra umana bung namur diat a tadav

ra Luluai ma ra variru ma diat a tadav kana varmari.

4

A vartoto kai ra Luluai diat ma ra tarai Israel

¹ Avat a tarai Israel, avat a valongore ra tinata kai ra Luluai, tago ra Luluai dia vartoto ma ra tarai ta ra gunan, tago pa ta dovotina, pa ta varmari ta ra gunan, ma pa dia nunure God.

² Ia kaka ra varvul, ma ra varvatamam vue, ma ra vardodoko, ma ra nilong, ma ra nipo; dia varvarubu ma dia vardodoko vatikai.

³ Kari ra gunan i tabun, ma diat par dia ki tana dia turatura, varurung ma ra umana kuabar ta ra pupui ma ra umana beo liuliu; maia pa, da tak vue ra lavur en ara na ta bula.

⁴ Ma koko ta tika na tutana dir a varngangar ma ta ra tikai, ma koko ta tikai na varpit; tago kaum tarai dia da diat dia varngangar ma ra tena tinabar.

⁵ Ma una tutukai ta ra keake, ma ra propet bula amur a tutukai varurung me na marum; ma ina vamutue vue tinam.

⁶ Kaugu tarai dia virua, tago pa dia kabinana; tago u tar pue vue ra kabinana, io, iau bula ina pue vue u, upi koko una tena tinabar mulai piragu; tago u tar nuk vue ra varkurai kai kaum God, iau bula ina nuk vue ra umana natum.

⁷ Da dia ga peal vanavana, damana dia ga piam vue iau; ina pukue kadia minamar upi ra magit na niruva.

⁸ Dia maur ure ra varpiam kaugu tarai dia pait ia, ma dia mainge ke kadia bilak na mangaman-gana.

⁹ Ma ra tarai diat a varogop ma ra tena tinabar, ma ina kure bali kadia mangamangana, ma ina vabongon diat ure kadia lavur papalum.

¹⁰ Ma diat a ian, ma pa diat a maur; diat a ruturut, ma pa diat a peal, tago pa diat a nuk pa God mulai, diat a ruturut uka.

¹¹ A vain ma ra kalamana vain dir vapanie vue ra minatoto pire diat.

¹² Kaugu tarai dia tir ra bit a davai pire diat upi ta tinata na varvateten, ma kadia buka i vavaarikai pire diat; tago ra ruturut na tabaran i varara diat, ma dia tabunuane kadia God.

¹³ Dia pait ra tinabar ta ra ul a lualuana, ma dia tun ra magit i ang na katkat ta ra ul a ilil, ma ta ra lavur bit a giao, ma ra lavur bit a rebarebe ma ra lavur bit a iroto, tago i boina ra malur i diat, kari a umana natu i vavat, a umana vavina, dia pait ra kaina, ma kavava vaden dia po.

¹⁴ Pa ina vakadik ra umana natu i vavat, a umana vavina, ba dia pait ra kaina, ma pa ina vakadik kavava vaden ba dia po; tago diat iat. dia vana irai varurung ma ra umana paiga na vavina, ma dia tun tar ra tinabar varurung ma ra umana igoro na vavina; ma ra tarai ba dia tabobo dia virua tana.

¹⁵ Ma a dovotina, ba u Israel u po, koko Iuda na pait ra varpiam; ma koko avat a vana Gilgal; ma koko avat a vana urama Bet-aven, ma koko avat a valalima dari: Da ra Luluai i laun.

¹⁶ Tago Israel i karduk, da ra karduk na bu-lumakau; ma go ra Luluai na tabar diat da ra nat na sip ta ra ngala na pia na vura.

¹⁷ Epraim i tabe vake ra umana tabalar; da nur vue ke.

¹⁸ Kadia tava na nimomo i tar mapak, dia po vatikai; kadia lavur luluai dia manga mainge ra magit na vavirvir.

¹⁹ Ra vuvu i tar pulu bat ia ma ra bebeana; ma diat a ruva ure kadia lavur uguugu na vartabar.

5

A balbali ure ra varpam kai Israel

¹ Avat a umana tena tinabar, avat a valongore, ma avat ta ra kuba i Israel, avat a nuk pa ia, ma u ra kuba i ra king, una kapupi ia, tago kavavat ra varkurai; tago ava ga da ra kun ta ra gunan Mispā, ma da ra ubene di voare ta ra ul a luana Tabor.

² A umana tena tut na varpam dia tar kaina tuna ma ra vardodoko, ma iau ra tena varboar ure diat par.

³ Iau nunure Epraim, ma Israel pa i ki lao kan ra matagu; tago gori u Epraim, u tar po, Israel i tar dur.

⁴ Pa dia lilikun tadav kadia God, tago kadia lavur mangamangana dia tur bat diat, tago ra ruturut na tabaran i ki ta diat, ma pa dia nunure ra Luluai.

⁵ A nuknuk i diat i ngala ure diat mulai, ma i varvai takun pa diat; kari Israel ma Epraim dir a tutukai ure kadir varpam; Iuda bula dital.

⁶ Diat ma kadia lavur kikil na sip ma kadia lavur kikil na bulumakau diat a vana upi diat a tikitikan upi ra Luluai, ma pa diat a gire tadav ia; ia iat i tar vana kan diat.

⁷ Dia tar pait ra vartuam ure ra Luluai; tago dia tar vangala ra umana bul irairai, io, da en vue diat ma kadia gunagunan ba ra gai i kama.

⁸ Avat a pupunge aro Gibeaa, ma avat a vu ra tavor aro Rama, avat a tintiding aro Bet-aven; namur tam, u Benjamin.

⁹ Epraim na varogop ma ra gunan i uliran ta ra bung na varboar; iau tar vaarike pire ra vuna tarai Israel ra magit ba da pait ia tuna boko.

¹⁰ A umana luluai Israel dia da diat dia kari vue ra umana vakilang na langun na gunan; ina lingire taun diat ma kaugu kankan da ra tava.

¹¹ Di ki taun Epraim, di rua bereng ia ta ra varkurai, tago i ga mainge ra mangamangana vakuku,

¹² kari iau da ra po na vui pire Epraim, ma iau da ra marotono ta ra kuba i Iuda.

¹³ Ba Epraim i ga gire kana minait, ma Iuda i ga gire kana baba, Epraim i ga vana Asiria, ma i ga vartuluai tadav ra king Iareb; ma ga pa i tale ba na valagar pa u, ma pa na pulu kaum baba upi na map.

¹⁴ Tago ina da ra leon tadav Epraim, ma da ra nat na leon tadav ra kuba i Iuda; iau, maia pa iau, ina karat kadakadal ia ma ina vana mulai; ina kap vue, ma pa ta na na valavalaun.

A nukpuku kai Israel pa i dovot

¹⁵ Ina talil mulai ta kaugu pakana tuk tar ta ra bung ba dia tata kapa ure kadia varpiam, ma dia tikan upi ra matagu; ba na tup diat diat a ongor ma ra tinikan upi iau.

6

¹ Avat a mai, dat a talil tadav ra Luluai, tago i ga kavir pa dat, ma na valagar pa dat; i ga kita vadala dat ma na pulu dat.

² Ba i par ta ura bung na valaun pa dat, ma ta ra vautuluna na vatut pa dat, ma dat a laun ta ra luaina matana.

³ Ma boina dat a nunure, boina dat a ongor upi dat a nunure ra Luluai; a dovotina na vana rikai da ra lar, ma na tadav dat da ra bata, ma da ra bata namur nina i vabilim ra pia.

⁴ U Epraim, ava ina pait ia piram? U Iuda, ava ina pait ia piram? Tago kavava bo na mangamangana i da ra vual na malana, ma da ra mavoko i panie lulut.

⁵ Kari iau tar kita diat ma ra umana propet; iau tar ubu diat ma ra tinata na ngiegu, ma kaugu varkurai na papangai da ra kapa.

⁶ Tago iau mainge ra varmari, ma vakir ra tinabar; ma iau mainge ba avat a nunure God, ma pa iau manga mainge ra umana tinabar di tun tar ia.

⁷ Ma dia ga piam vue ra vartuluai da Adam, ma abara dia ga tuam vue iau.

⁸ Gilead a pia na pal i kor ma ra umana tena pait ra kaina, i dur ma ra gap.

⁹ Ma da ra loko na tarai na vinarubu dia kobot upi ta tutana, damana ra umana tena tinabar dia vardodoko na nga, nina i vana Sekem; maia, dia ga pait ra magit na vavirvir.

¹⁰ Iau tar gire ra magit i bilak tuna ta ra kuba i Israel; Epraim i da ra kuabar na vavina ie, Israel i dur.

¹¹ U bula Iuda, di tar tibe ra vapuak tam, ba ina agure vatalil kaugu tarai kan kadia kini na vilavilau.

7

A bilak na mangamangana ma ra varpam kai ra tarai Israel

¹ Ba iau mainge ina valagar Israel, io, di gire tadav ra kaina mangamangana kai Epraim, ma tadav ra bilak na mangamangana kai Samaria; tago dia pait ra vartuam; ma ra tena kinakinau i olo, ma ra loko na tarai na nilong dia loalong ta ra papar a liplip.

² Ma pa dia nuk pa ia ba iau nuk vake kadia lavur bilak na mangamangana; go kadia lavur mangamangana dia tar vila batbat diat; dia tur ta ra luaina matagu.

³ Dia vagugu kadia king ma kadia kaina mangamangana, ma ra umana luluai dia ga ta kadia lavur vaongo.

⁴ A umana tena nipo diat par; dia da ra ubu ba ra tena tuntun gem i vamentalapang ia; ba i ga bing ra plaua i ngo ma ra vavaulung iap tuk tar ta ra pakana bung ba i tar leven.

⁵ Ta ra bung na lukara ba kada king i ga pait ia, a umana luluai dia malapang ma ra nimomo tava longlong; i tulue ra limana tadav ra umana tena varpam.

⁶ Tago dia ga vaninare ra bala i diat da ra ubu ba dia kiki uai; kadia kulot i va mat ra marum par; ta ra malana i io da ra iap i vuringa.

⁷ Diat par dia laplapiran da ra ubu, ma dia vmutue kadia umana tena varkurai; kadia umana

king dia tar virua, pa ta na ta diat i araring tadav iau.

⁸ Epraim dia ki varpopoto ma ra umana enana vuna tarai; Epraim i da ra nian di tun ia ba pa di pukue.

⁹ A umana vaira dia tar en vue ra dekdekina, ma pa i nunure; maia, a pepe na uluna i papait na kua, ma pa i nunure.

¹⁰ Ma ra nuknuk i ra tarai Israel i ngala ure diat mulai, ma i varvai takun pa diat, ma pa dia lilikun tadav ra Luluai kadia God, ma pa dia tikan upi ia.

¹¹ Ma Epraim i da ra uka, a tuptup, ma pa i kapa ra nuknukina; dia kail Aigipto, dia vana Asiria.

¹² Ma ba dia vana ina pala kaugu ubene taun diat; ina al vairop diat da ra umana beo liuliu; ina vapagumanene diat, da kadia kivung i tar valongore.

¹³ Na kaina ta diat! Tago dia tar vana rara kan iau; a varli na tadav diat! Tago dia tar piam vue iau; iau ga mainge ba ina valaun diat, ma dia tar vaongo ko ure iau.

¹⁴ Ma pa dia ga kail iau ma ra dovotina, dia kukukula ka ta kadia vava; dia koakor upi ra kon ma ra vain, dia tut na varpiam. ure iau.

¹⁵ A dovotina, iau ga tovo diat, ma iau ga vapadikat ra lima i diat, ma dia varpita ika ure iau.

¹⁶ Dia vana talil, ma pa dia lilikun tadav nina i ki arama liu iat; dia da ra panak i vartuam, kadia umana luluai diat a virua ta ra pakat na vinarubu ure ra tinata i kavavar; go da kulume diat ure ta ra gunan Aigipto.

8

A varpit pire Israel tago i lolotu tadav ra tabataba

¹ Una vung ra tavur ta ra ngiem. Da ra minigulai i vana tadav ra kuba i ra Luluai, tago dia ga piam vue kaugu kunubu, ma dia ga pue vue kaugu varkurai.

² Diat a kukula upi iau dari: Kaugu God, avet a tarai Israel, ave nunure u.

³ Israel i tar vung vue ra boina; ra ebar na korot mur ia.

⁴ Dia ga vaki ra umana king, ma pa iau ga tul tar ia ta diat; dia ga vaki ra umana luluai, ma pa iau ga nunure; dia ga pait ra umana tabataba ma kadia silva ma kadia goled upi diat a virua tana.

⁵ U Samaria, iau tar re vue kaum nat na bulumakau; kaugu kankan i tar io ure diat, aivia ra bung boko ma pa diat a tadav ra mangamangana gomgom?

⁶ Tago go i vunapaina tai Israel, dari: A tena madaka i ga pait ia, ma vakir i God; gi pa, da pamar gigi ra nat na bulumakau Samaria.

⁷ Tago dia vaume ra vuvu, ma diat a git pa ra ragia; a kon pa ta livuana; ra uluna pa ta patina tana; ma gala na vuai gala ra umana vaira diat a en vue.

⁸ Di tar konome Israel; pire ra lavur vuna gunan dia da ra la ba pa di manane.

⁹ Tago dia tar vana varkolono urama Asiria, da ra kuabar na as; Ephraim i tar tokom ta umana upi dia talaina me.

¹⁰ Maia, a dovotina dia tokom ra umana vuna gunan, ma go ina varurue diat; ma dia bilua

tavuna ta ra kinakap ba ra king kai ra umana luluai i vung tar ia ta diat.

¹¹ Tago Epraim i vapeal ra umana uguugu upi ra varpian, io, ra umana uguugu dia tar vatavua ra varpian pirana.

¹² Ma ba iau tumu kaugu varkurai ma ra arip na marmar na vartuluai, dia biti ka ba pa dia nunure.

¹³ Ure ra umana tinabar ba dia tabar iau me, dia vartabar ma ra viono vavaguai ma dia en ia; ma ga ra Luluai pa i manane diat; go na nuk pa kadia varpian ma na bali kadia kaina mangamangana; diat a lilikun uro Aigipto.

¹⁴ Tago Israel i tar nuk vue nina i ga vaki ia, ma i tar pait ra umana pal na luluai; ma Iuda i tar vatur mangoro na pia na pal, ma i liplip bat diat; ma ga iau, ina tulue ra iap ta kana lavur pia na pal, ma na vaimur vue ra umana dekdek na pal tana.

9

A balbali pire Israel tago dia vala varpian

¹ U Israel, koko una gugu mat, da ra umana vuna tarai; tago u a paiga na vavina, u ga vana kan kaum God, ma u tar mainge ra varkul ta ra lavur tavul ba dia rua rama vue ra kon tana.

² A tavul di rua rama vue ra kon tana ma ra tung na vain pa dir a tabar vamaur diat, ma ra kalamana vain pa na vana rikai.

³ Pa diat a ki mulai ta ra gunan kai ra Luluai; Epraim na talil ika uro Aigipto, ma diat a en ra magit i tabu pire diat ta ra gunan Asiria.

⁴ Pa diat a lolonge ra vartabar na vain upi kai ra Luluai, ma pa na manane kadia lavur tinabar; diat a varogop uka pirana ma ra magit na nian adiat dia korkor; diat par dia ian tana dia dur; tago ra adia magit na topa kadia mulmulum uka; pa da kap ia ta ra kuba i ra Luluai.

⁵ Ava bar avat a pait ia ta ra ngala na bung na kivung, ma ta ra bung na lukara kai ra Luluai?

⁶ Tago dia tar mareng kan ra vinirua; ma ga Aigipto na vala pa diat, Mempis na punang diat; a kalakalang na kale kadia ngatngat na tabarikik ba di ga pait ia ma ra silva, ma ra kait na tavua ta kadia palpal.

⁷ A umana bung na balbali dia tar pot, a umana bung na varvabongon go kari; Israel na matoto tana; a propet i lunga, ra tutana ba ra tulungen i vakapa i tabobo, ure ra pepeal na mangana varpam piram, ma tago i ngala ra gegelenai.

⁸ Epraim ma monamono pire kaugu God; ma ra propet di pala ra ubene ure ta kana lavur nga par, ma dia ki na ebar ta ra kuba i kana God.

⁹ Dia tar manga vakaina diat mulai da amana aro Gibeas; God na nuk pa kadia kaina mangamangana, na bali kadia lavur varpam.

¹⁰ Iau ga na tadav Israel da tadav ra vuai na vain ta ra bil, iau ga gire ra umana tama i vavat da ra luaina vuai na lovo ba i vuai e; ma dia vana ka tadav Baal-Peor, ma dia tul tar diat mulai tadav ra magit na vavirvir, ma dia bilak tuna da nam ra magit dia ga manane.

¹¹ Ma Epraim, kana minamar na vilau da ra beo i pururung; pa ta na i kakava, pa ta na i kap bala, ma pa ta na i lalau pa ra bul.

¹² Ba dia vangala ra umana natu i diat, ina vamutue diat upi koko ta tika na tutana na ki valili; maia pa, na kaina bula ta diat ba iau vana kan diat.

¹³ Da iau ga gire Tiro, damana di tar vaume Epraim ta ra vakak na gunan; ma ga Epraim na agure vairop ra umana natuna tadav ra tena vardodoko.

¹⁴ Luluai, una tabar diat: ava bar una ga tul tar ia ta diat? Una tul tar ia ta diat ra tatal na bul ba i kakava pit, ma ra u na vavina i matetek.

¹⁵ Kadia lavur bilak na mangamangana i vuna arama Gilgal; tago iau ga milikuane diat ie; ure kadia papait i kaina tuna ina korot vue diat kan ra kubagu; pa ina mari mule diat; kadia lavur luluai a umana karduk diat.

¹⁶ Di tar ubu Epraim, ra okor i diat i tar mage, pa diat a vuai; maia, ma ba dia kakava ina ubu kadia umana vakak na bul.

¹⁷ Kaugu God na okole vue diat, tago pa dia torom tana, ma diat a tenten vurvurbit pire ra umana Tematana.

10

¹ Israel a davai na vain i lubalubang, ma i vuai ra vuaina; vardada ma ra peal vuaina i tar vapeal kana lavur uguugu na vartabar; dia tar taba mal ra umana pagapaga na tabataba, tago i boina kadia gunan.

² I tar a urua ra nuknuk i diat; go da takun ot pa diat; God na ubu vue kadia umana uguugu na vartabar, na vabilak kadia umana pagapaga na tabataba.

³ Go diat a biti dari: Pa kaveve ta king; tago pa ave ru ra Luluai; ma ra king, na pait ra ava ure avet?

⁴ Dia tatike ra tinata vakuku; dia vavalima vavaongo ba dia pait ra kunubu; kari ra varkurai i kubur rikai da ra kunai ta ra tagitagi.

⁵ A tarai Samaria diat a dadadar ure ra. umana nat na bulumakau aro Betaven, tago ra tarai diat a tabun ure diat, damana bula ra umana tena tinabar; nina dia ga gugu tana, tago kana minamar i tar panie kan ia.

⁶ Da kap ia bula uro Asiria upi da tabar ra king Iareb me; Epraim na vavirvir, ma Israel na ruva ure kana tinata na vartovo iat.

⁷ Da nila vue ra king Samaria da ra buabuai na ta.

⁸ A buabuana Aven, nina Israel i rara tana, da vakaina vue diat; a kait ma ra kara na tavua rikai ta kadia lavur uguugu na vartabar; ma diat a biti tadav ra umana luana dari: Avat a kokopo taun avet; ma tadav ra umana ilil dari: Avat a punang taun avet.

⁹ U Israel, u tar varpam papa ra bung ava ga rara tana aro Gibeaa; dia tut ie; dave ra vinarubu ure ra lavur natu i ra varpam pa na tadav diat par aro Gibeaa?

¹⁰ Ba iau mainge, ina vapagumanene diat; ma da agur varurue ra umana vuna tarai ure diat, ba di vi diat ta kadia ura kaina mangamangana.

¹¹ Epraim i da ra bulumakau di tar tova, ma i gugu ta ra rua rama vue kon; ma iau tar vung ra kip ta ra vakak na inoana; ina vaki ra tutana ta ra tamuruna; Iuda na ipipuk, Iakob na raragu.

¹² Avat a vaume ra mangamangana takodo ure avat, ma avat a dodoko ma ra varmari; avat a ipuk kavava kurkur; tago i topa ia ba ava tikatikan upi ra Luluai tuk tar ta ra bung ba na pot i tana, ma na tul tar ra bata na mangamangana takodo tadav avat.

¹³ Ava tar ipuk ma ra bilak na mangamangana, ma ava tar kal varurue ra kaina mangamangana; ava tar en ra vuai ra vartuam, tago u tar nurnur ta kaum nga iat, ta ra kor na tarai dia rararang.

¹⁴ Kari kaum tarai diat a urung, ma da nila vue kaum lavur dekdek na pia na pal, da Salman i ga nila vue Bet-arbel ta ra bung na vinarubu; di ga rapue gigi dital, nana.

¹⁵ Damana da pait ia ta vavat aro Betel ure kavava ngala na varpiam; ta ra taptapke da ubu vakakit vue ra king Israel.

11

God i bala kadik ure kana tarai nina dia vana rara

¹ Ba Israel i ga bul boko iau ga mari ia, ma iau ga oro pa natugu kan ra gunan Aigipto.

² Da dia ga oro pa diat, damana dia ga vana kan diat; dia ga pait ra tinabar tadav ra umana Baal, ma dia ga tun tar ra magit i ang na katkat tadav ra umana tabataba.

³ A dovot iau ga vavanavana Epraim; iau puak pa diat; ma pa dia nunure ba iau ga valaun diat.

⁴ Iau ga al pa diat ma ra vinau ba na topa ra tarai, ma ra vivi na varmari; ma iau ga da diat dia pala vue ra kip kan ra kabe i diat, ma iau ga tabar diat.

⁵ Pa na talil ta ra gunan Aigipto; ma ga ra te Asiria na king pirana, tago dia ole ra vinavana tapuku.

⁶ Ma ra pakat na vinarubu na tadav kana umana pia na pal, ma na vamutue kana lavur tena tur varbat, ma na en vue diat ure kadia lavur varpit iat.

⁷ Ma kaugu tarai dia mainge tuna ra vinavana balakane iau; a dovotina dia ting pa diat upi diat a tadav nina i ki arama liu, ma pa ta tikai i pite vangala pa ia.

⁸ Ina vung davatane vue u Epraim? Ma ina nur davatane vue u Israel? I dekke upi ina varogopane u ma Adma; i dekke up! ina vaki u da Seboim; i tar tapuku ra balagu, ma i mala-malapang tuna kaugu bala na varmari.

⁹ Pa ina pait ot pa kaugu kankan, a karangapuna, pa ina lilikun upi ina li vue Epraim; tago iau God, ma vakir iau a tutana; a Lia Kakit livuan tam; ma pa ina pot ma ra kankan.

¹⁰ Diat a mur ra Luluai, ma ia na kukula da ra leon, tago na kukukula, ma ra umana bul diat a vana rikai maro ra papar a labur, ma diat a dadadar.

¹¹ Diat a dadadar da ra beo maro Aigipto, ma varogop ra uka maro ra gunan Asiria; ma ina vaki diat ta ra kubakuba i diat, ra Luluai i biti.

A varpit pire Epraim, a tena vaongo ma a tena vakavakaina

¹² Ra vaongo kai Epraim i tar tur kikel iau ma ra vartuam kai ra kuba i Israel bula, ma Iuda pa i ki padikat pire God, ma pire ra Lia Kakit nina i dovot.

12

¹ Epraim i konokonom ra vuvu, ma i vila mur ra taubar; i vangala vaticene pa ra umana vaongo ma ra nila; diat ma Asiria dia pait ra kunubu, ma di tulue ra dangi uro Aigipto.

² A Luluai dir vartoto ma Iuda bula, ma na vakadik Iakob vardada ma kana mangamangana; vardada ma kana umana papait na babali pirana.

³ Ta ra tatal na bul i ga kinim vake turana ta ra inabut na kauna; ma ba i tutana i ongor pa God;

⁴ Maia, i ga ongor pire ra angelo, ma i ga uvua pa ia; i ga tangi, ma i ga lul vovo pirana; i ga na tadav ia aro Betel, ma da ga pирpir me abara;

⁵ maia pa, a Luluai, ra God kai ra lavur kor, a iangina ra Luluai.

⁶ Kari una talil tadav kaum God; una pait vaticene pa ra varmari ma ra takodo na varkurai, ma una nurnur vatikai tadav kaum God.

⁷ A te Kanaan, i vatur vake ra valavalar i vaongo, i ga ta ra nilong.

⁸ Ma Epraim i biti: A dovot iau tar uviana, iau tar vatur vake ra ngala na tabarikik; ta kaugu lavur papalum pa da takun valar pa iau ma ta nirara ba da vatang ia ma ra varpiam.

⁹ Ma iau ra Luluai kaum God papa ra bung u ga irop kan ra gunan Aigipto tana; ina vaki u ta ra umana pal na turturup, da ta ra ngala na lukara na pal na turturup.

¹⁰ Iau tar tatike bula ra tinata ta ra umana propet, ma iau tar vapeal ra lavur ninana; ma ra umana propet dia tar tatike kaugu lavur tinata valavalar.

¹¹ Dave Gilead i kaina kakit, laka? Diat a magit vakuku par; arama Gilgal dia tun tar ra umana bulumakau; maia pa, kadia lavur uguugu na vartabar dia da ra lavur anguvai vat ta ra uma.

¹² Ma Iakob i vilau ta ra gunan Aram, ma Israel i toratorom ure ra vavina, ma i balaure ra sip ure ra vavina.

¹³ Ma ra Luluai i agure vairop Israel ma ra propet, ma i balaure vake ma ra propet.

¹⁴ Epraim i vuna ta ra kankan i mapak tuna; kari da takun vatikena ma ra vardodoko i ga pait ia; ma kana Luluai na bali kana mangamangana milmilikuan pirana.

13

Da li vakakit vue Epraim

¹ Ba Epraim i ga tatata dia ga dadadar; i ga lualua ta ra tarai Israel; ma ba i ga kaina ma ra Baal, i ga mat.

² Ma go dia vangala ra varpiam vanavana, ma dia ga mal kadia umana tabalar ma kadia silva, maia, dia pait ra umana tabalar varogop ma ra nuknuk i diat, ma ra umana tena madaka dia pait diat par; dia biti ure diat dari: Boina ba ra tarai dia tatatabar diat a galum ra ura nat na bulumakau.

³ Kari diat a da ra vual na malana, ma da ra mavoko nina i panie lulut, da ra pal i ra kon nina ra vuvu i kap vue kan ra tavul a ramarama vue kon, ma da ra mi kan ra turtur na iap.

⁴ Ma ga iau ra Luluai, iau kaum God papa ra bung u ga irop kan ra gunan Aigipto tana, ma

koko una torom tai tika na god bula, una torom uka tagu, ma pa ta tena valaun mulai, iau kaka.

⁵ Iau ga nuk pa u ta ra pupui, ta ra gunan ba pa ta tava tuna tana.

⁶ Ma ba dia tadav ra bo na magit dia maur; dia maur, ma i ngala ra nuknuk i diat ure diat mulai; kari dia tar nuk vue iau.

⁷ Kari iau da ra leon pire diat; da ra lepad* ina ki noe na nga;

⁸ ina barat diat da ra bear† ba di ga long ra umana natnatina kan ia, ma ina al kutu ra vinau na balana, ma ina en vue diat da ra leon; ra kaina leing na karat kadakadal diat.

⁹ Israel, una virua, tago u tur bat iau, u tur bat kaum tena maramaravut.

¹⁰ Io, akave kaum king upi na valaun u ta ra lavur pia na pal? Ma kaum umana tena varkurai, nina u ga biti ure diat dari: Una tul tar ra king tagu ma ra umana luluai?

¹¹ Iau ga tul tar tika na king tam ta kaugu kankan, ma ina tak vue mule ta kaugu kulot.

¹² Di tar vi guve ra varpam kai Ephraim; di tar vung vake kana kaina papait.

¹³ Na tup ia da ra vavina i. kakava; Ephraim i da ra bul i lunga; tago i topa ia ba koko na vavabing ba ra umana bul dia vana rikai.

¹⁴ Ina kul valaun diat kan ra dekdek i ra ruarua na tulungen, ma ina valaun diat kan ra minat. A minat, akave kaum lavur kinadik? A ruarua na tulungen, akave kaum varli? A varmari na ki ivai kan ra matagu.

---

* **13:7:** A lepad, a king da ra ngala na pusi, a tena varkarat

† **13:8:** A bear, tika na mangana king, a tena varkarat ma i ngala ra dekdekina.

¹⁵ Ma ba i vuai livuan ta ra umana turana, a taubar na vut, a vuvu kai ra Luluai na vana rikai mara ra bil, ma kana kivu na mage, ma kana mata na tava na mama; na vu vue ra lavur ngatngat na tabarikik kan ra vuvuvung.

¹⁶ A vuai ra varpam kai Samaria na ki tana iat mulai, tago i ga tut na varpam ure kana God; diat a virua ta ra pakat na vinarubu; kadia lavur kuramana da rapue diat, ma kadia vaden ba dia kap bala da leveng diat.

14

Di lul vovo pa Israel upi na talil mulai pire ra Luluai

¹ Ea, Israel, una lilikun tadav ra Luluai kaum God, tago u tar bura ure kaum varpam.

² Una vana ma ra tinata, ma una lilikun tadav ra Luluai; una biti tana dari: Una tak vue ra lavur varpam par, ma una vatur vake nam i boina; damana avet a tul tar ra vartabar na bul na ngie i vevet tam da ra umana bulumakau.

³ Asiria pa avet a nurnur mulai tana ba na maravut avet; pa avet a ki mule ra umana os, ma pa avet a biti mulai ta ra magit a lima i vevet i ga pait ia dari: Avat kaveve umana god; tago u mari ra umana nat na ling.

⁴ Ina mal mule kadia bunura, ina mari vakuku diat, tago kaugu kankan i tar ngo kan diat.

⁵ Ina da ra mavoko pire Israel; na pupu da ra vaigoara, ma na okaokor da ra Lebanon.

⁶ A umana ingaingarina diat a rebarebe, ma kana minamar na da ra davai na oliva, ma ra vuvuluna na da ra Lebanon.

⁷ Diat dia ki ta ra maluruna diat a lilikun; diat a tavua da ra kon, ma diat a pupu da ra davai na vain; a vuvuluna na da ra polo na vain ta ra Lebanon.

⁸ Epraim na biti dari: Avet a talaina ma ra umana tabalar dave? Iau tar torom tana, ma ina nuk pa ia; iau da ra galip i lubalubang; da nunure boko ba ra vuaim i vuna tagu.

⁹ To ia i kabinana upi na kapa pirana go ra lavur magit? To ia i minana upi na nunure diat? Tago ra umana nga kai ra Luluai dia takodo, ma ra umana tena takodo diat a vanavana tana; ma ga ra umana tena varpam diat a bura tana.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db